

V I Lenin

Revideringen av arbetarpartiets agrarprogram

Att arbetarpartiets agrarprogram måste revideras erkänner nu alla. "Majoritetens" senaste konferens (december 1905) tog formellt upp denna trängande fråga, och den har också redan satts upp på föreningskongressens dagordning.

Vi ämnar först ge en högst kortfattad översikt över agrarfrågans behandling i den ryska socialdemokratins historia, därefter göra en överblick över de olika programutkast, som nu läggs fram från socialdemokratiskt håll, och slutligen skissera det utkast vi själva förespråkar.

Kort översikt över den historiska utvecklingen av den ryska socialdemokratins åsikter i agrarfrågan

Ända sedan sin uppkomst har den ryska socialdemokratin erkänt agrarfrågans och speciellt bondefrågans väldiga betydelse i Ryssland och tagit med en självständig analys av denna fråga i alla sina programkonstruktioner.

Den motsatta uppfattningen, som narodnikerna och socialistrevolutionärerna inte sällan ger spridning åt, bygger på komplett okunnighet eller avsiktlig förvrängning av saken.

Redan i de ryska socialdemokraternas första programutkast, som publicerades av gruppen Arbetets frigörelse år 1884, finns kravet om en "radikal revidering av de agrara förhållanden" och ett avskaffande av alla feodala förhållanden på landsbygden (då vi inte har tillgång till den gamla socialdemokratiska litteraturen, som gavs ut utomlands, nödgas vi citera ur minnet men kan gå i god för citatens allmänna innebörd om än inte för själva ordalydelsen).

Därefter har Plechanov såväl i tidskriften Sotsial-Demokrat (slutet av 80-talet) som i broschyrerna "Hela Rysslands ruin" och "Socialisternas uppgifter i kampen mot hungersnöden i Ryssland" (1891-92) upprepade gånger och på *det mest eftertryckliga sätt* understrukit bondefrågans väldiga betydelse i Ryssland och t o m påpekat att även en "allmän jorddelning" 148 är möjlig vid den förestående demokratiska omvälvningen och att socialdemokratin ingalunda fruktar eller skyggar för ett sådant perspektiv. Även om en "allmän jorddelning" inte alls är någon socialistisk åtgärd, skulle den ge en kraftig impuls åt kapitalismens utveckling, hemmamarknadens tillväxt, höjandet av böndernas välbefinnande, byalagets upplösning, klassmotsättningarnas utveckling på landsbygden och utplånandet av alla spår av feodalismens och träldomens gamla Ryssland.

Denna Plechanovs hänvisning till en "allmän jorddelning" har för oss särskild historisk vikt. Den visar åskådligt, att socialdemokraterna genast gav agrarfrågan i Ryssland den teoretiska formulering som de fortfarande orubbligt håller fast vid.

De tre följande satserna har de ryska socialdemokraterna hela tiden förfäktat, från sitt partis själva uppkomst fram till dags dato. *För det första.* En agrar omvälvning kommer ofrånkomligen att utgöra en del av den demokratiska omvälvningen i Ryssland. Innehållet i denna omvälvning blir att landsbygden befrias från feodalismens och träldomens förhållanden. *För det andra.* Den förestående agrara omvälvningen blir i fråga om sin samhälls- och ekonomiska betydelse en borgerligt demokratisk omvälvning; den kommer inte att dämpa utan förstärka kapitalismens och de kapitalistiska klassmotsättningarnas utveckling. *För det tredje.* Socialdemokratin har alla skäl att på det mest bestämda sätt stödja denna omvälvning, varvid den anvisar de ena eller andra näraliggande uppgifterna men inte

binder sina händer och absolut inte avstår från att stödja ens en ”allmän jorddelning”.

Den som inte känner till dessa tre satser, den som inte har utläst dem ur *hela* den socialdemokratiska litteraturen om agrarfrågan i Ryssland, den är antingen okunnig om saken eller kringgår sakens kärna (såsom socialistrevolutionärerna ständigt gör).

För att återgå till hur socialdemokratins åsikter i bondefrågan utvecklats skall vi ur litteraturen från 90-talets slut också nämna ”De ryska socialdemokraternas uppgifter” (1897), där uppfattningen att socialdemokraterna skulle vara ”likgiltiga” för bönderna bestämt dementeras och där socialdemokratins allmänna åsikter upprepas, och även tidningen *Iskra*. I dess 3:e nummer, som kom ut *våren* (mars och april) 1901, dvs *ett år* före den första stora bonderesningen i Ryssland, publicerades en redaktionell artikel, ”Arbetarpartiet och bönderna”, som än en gång underströk bondefrågans vikt och för övrigt, bland andra krav, också förde fram kravet om att de avsöndrade jordstyckena skulle återlämnas.

Denna artikel kan ses som ett första utkast till det agrarprogram för RSDAP, som redaktionen för *Iskra* och *Zarja* publicerade i sitt namn sommaren 1902 och som på vårt partis 2:a kongress (augusti 1903) blev partiets officiella program.

I detta program betraktas *hela* kampen mot självhärskardömet som en det borgerliga systemets kamp mot feodalismen, och marxismens principiella syn kommer ytterst tydligt till uttryck i den agrara delens grundsats: ”i syfte att det feodala systemets rester, vilka vilar som ett tungt ok direkt på bönderna, skall undanröjas och till gagn för en fri utveckling av klasskampen på landsbygden, kräver partiet ...”

Nästan alla kritiker av det socialdemokratiska programmet kringgår denna grundsats med tystnad: de lägger inte märke till det viktigaste.

Förutom oomtvistliga krav (avskaffande av böndernas ståndsbeskattning, sänkning av arrendet, fritt förfogande över jorden) innehöll enskilda punkter i det på 2:a kongressen antagna agrarprogrammet dessutom kravet om att friköpsavgifterna skall återbetalas och bondekommittéer upprättas för återlämnande av de avsöndrade jordstyckena och avskaffande av de feodala förhållandenas rester.

Den sistnämnda punkten, den om de avsöndrade jordstyckena, är den som väckt mest kritik bland socialdemokraterna. Den har kritiserats både av den socialdemokratiska gruppen Borba, som föreslog (om minnet inte sviker mig) expropriation av all godsägarjord, och av kamrat X (hans kritik tillsammans med mitt svar¹ kom ut som särskild broschyr i Genève sommaren 1903, just före 2:a kongressen, vars ombud hade tillgång till den). Kamrat X föreslog i stället för återlämnande av de avsöndrade jordstyckena och återbetalning av friköpsavgifterna: 1) konfiskering av kyrko- och klosterjordarna och apanagejorden och överlämnande av dessa ”i den demokratiska statens ägo”, 2) ”progressiv beskattning av de stora jordägarnas jordränta, så att denna form av inkomst övergår i den demokratiska statens händer för folkets behov” och 3) ”överförande av en del av de privatägda jordarna (de stora jordegendomarerna) och om möjligt också av all jord till stora samhälleliga självförvaltningsorganisationer (zemstvon)”

Jag kritiserade detta program, vilket jag betecknade som ”en försämrad och motsägelsefull formulering av kravet om en nationalisering av jorden”, och betonade att bondekommittéer har betydelse som en kampparoll för att få det förtryckta ståndet att resa sig; att socialdemokratin inte får binda sig genom att t ex utfästa sig att avstå från en ”utförsäljning” av de

¹ Se V I Lenin, Svar på kritiken av vårt programförslag, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 7, s 217-232. – Red

konfiskerade jordarna; att ett återlämnande av de avsöndrade jordstyckena *på intet sätt inskränker* socialdemokratins strävanden, utan endast inskränker landsbygdsproletariatets och bondebourgeoisins möjlighet att ställa gemensamma uppgifter. Jag underströk att ”om kravet på all jord blir ett krav om att jorden skall nationaliseras eller överlämnas till de nuvarande jordägande bönderna, så kommer vi att bedöma detta krav med tanke på proletariatets intressen och *ta alla omständigheter med i beräkningen* [vår kursiv]; vi kan t ex inte i förväg säga huruvida våra jordägande bönder, då revolutionen väcker dem till politiskt liv, kommer att träda fram som ett demokratisk-revolutionärt parti eller som ett ordningens parti” (s 35-36 i nämnda broschyr).²

Samma tanke, att de avsöndrade jordstyckena inte inskränker vare sig bonderörelsens omfattning eller vårt stöd åt den, om den skulle gå ännu längre, utvecklade jag i ”Till de fattiga på landsbygden” (utkom 1903, inför 2:a kongressen), där ”de avsöndrade jordstyckena” betecknas som en ”dörr” och inte som ett ”stängsel” och där idén att all jord skall övergå till bönderna ingalunda förkastas utan rentav välkomnas i ett visst politiskt läge.

Beträffande en allmän jorddelning skrev jag i augusti 1902 (*Zarja* nr 4, s 176), då jag försvarade utkastet till agrarprogram:

”I kravet om en allmän jorddelning är utopin att småjordbruket skall förallmänligas och förevisas reaktionär, men i det finns (förutom utopin att ’bönderna’ kan vara bärare av en socialistisk omvälvning) även en revolutionär sida, nämligen önskan att genom ett bondeuppror sopa bort det feodala systemets alla kvarlevor.”³

Litteraturhänvisningarna från åren 1902-03 bevisar alltså ovedersägligt att kravet om de avsöndrade jordstyckena aldrig av dem som skrev denna punkt uppfattades som en inskränkning av bonderörelsens omfattning och av vårt stöd åt denna rörelse. Händelseutvecklingen har likväl visat att denna programpunkt är otillfredsställande, eftersom böndernas rörelse växer oerhört snabbt både på bredden och på djupet och vårt program ger upphov till missförstånd bland de breda massorna. Arbetarklassens parti måste ju räkna med de breda massorna och kan inte hänvisa till enbart kommentarer, som klargör ett allmänt bindande program med argument som inte är bindande för partiet.

Ett behov av att revidera agrarprogrammet mognade fram. I början av 1905 presenterades i ett nummer av den ”bolsjevikiska” socialdemokratiska tidningen *Vperjod* (som gavs ut en gång i veckan under januari-maj 1905 i Genève) ett utkast till ändring av agrarprogrammet, där punkten om de avsöndrade jordstyckena tagits bort och ersatts med ”stöd åt böndernas krav, *inklusive en konfiskering av all godsägarjord*”.⁴

Men på RSDAP:s 3:e kongress (maj 1905) och på ”minoritetens” samtidigt hållna ”konferens” togs frågan om en revidering av själva programmet inte upp. Saken begränsades till att en taktisk resolution utarbetades. Partiets båda hälfter var därvid ense om att stödja bonderörelsen, inklusive en konfiskering av all godsägarjord.

Dessa resolutioner avgjorde egentligen i förväg frågan om en revidering av RSDAP:s agrarprogram. På ”majoritetens” senaste konferens (december 1905) antogs mitt förslag att ge uttryck åt önskan att punkterna om de avsöndrade jordstyckena och om återbetalning av friköpsavgifterna skulle tas bort och ersättas med ett uttalande om stöd åt bonderörelsen,

² Se V I Lenin, Svar på kritiken av vårt programförslag, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 7, s 217-232. – *Red*

³ Se V I Lenin, Den ryska socialdemokratins agrarprogram, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 6, s 335-337. – *Red*

⁴ Se V I Lenin, Proletariatet och bönderna, *Samlade skrifter*, 5:e Ty uppl, b 9, s 346.

inklusive en konfiskering av all godsägarjord.⁵

Med detta avslutar vi den korta översikten över hur RSDAP:s åsikter i bondefrågan har utvecklats.

II. Fyra strömningar inom socialdemokratin i frågan om agrarprogrammet

För närvarande har vi i denna fråga, utom den ”bolsjevikiska” konferensens nämnda resolution, två färdiga utkast till agrarprogram – kamraterna Maslovs och Rozjkovs – samt kamraterna Finns, Plechanovs och Kautskys anmärkningar och synpunkter, som är oavslutade, dvs inte utgör något färdigt programutkast.

Låt oss i korthet redogöra för dessa skribenters åsikter.

Kamrat Maslov föreslår samma utkast som kamrat X men med vissa modifikationer. I utkastet från X stryker han nämligen den progressiva beskattningen av jordrätten och ändrar kravet om att den privatägda jorden skall överlämnas till zemstvona. Maslovs ändring består, för det första, i att han stryker X’ ord ”om möjligt också av all jord” (dvs att all jord skall överföras i zemstvonas ägo) och, för det andra, att han helt stryker det omnämmande av ”zemstvona”, som finns hos X, och i stället för ”stora samhälleliga självförvaltningsorganisationer (zemstvon)” säger ”stora regionala organisationer”. Hela denna punkt har hos Maslov följande lydelse:

”Överförande av privatägd jord (de stora jordegendomarna) till stora självförvaltande regionala organisationer. Minimistorleken av de jordlotter, som skall avsöndras, bestäms av den regionala folkrepresentationen.” Maslov avvisar följaktligen bestämt den av X på vissa villkor föreslagna fullständiga nationaliseringen och kräver en ”municipalisering” eller, mer exakt, en ”provinsialisering”. Mot en nationalisering anför Maslov tre argument: 1) en nationalisering skulle vara ett övergrepp mot nationaliteternas självbestämmande; 2) bönderna, särskilt bönderna med egen jord, kommer inte att gå med på en nationalisering; 3) en nationalisering kommer att öka byråkratin, som är oundviklig i en borgerligt demokratisk klasstat.

Maslov kritiserar en delning av godsägarjorden (”uppdelning”) enbart som en socialist-revolutionärernas pseudosocialistiska utopi utan att bedöma en sådan åtgärd i jämförelse med en ”nationalisering”.

Vad Rozjkov beträffar, så vill han varken ha delning eller nationalisering utan kräver endast att punkten om de avsöndrade jordstyckena ersätts med en punkt av följande slag: ”Överlämnande till bönderna, utan friköp, av alla de jordar som tjänar som verktyg för deras ekonomiska förslavning” (se samlingsverket ”Den nuvarande situationen”, s 6 i kamrat N Rozjkovs artikel). Konfiskering av kyrkojorden och annan jord kräver kamrat Rozjkov utan att nämna något om dess ”överlämnande i den demokratiska statens ägo” (såsom kamrat Maslov önskar).

Vidare. Kamrat Finn avvisar i sin oavslutade artikel (Mir Bozjij, 1906) en nationalisering och lutar tydligen åt en uppdelning av godsägarjorden som böndernas privata egendom.

I nr 5 av Dnevnik berör inte heller kamrat Plechanov med ett enda ord frågan om bestämda ändringar i vårt agrarprogram. Han kritiserar Maslov men förespråkar bara en ”smidig taktik” överhuvudtaget, avvisar en ”nationalisering” (med hänvisning till Zarjas gamla argument) och

⁵ Resolutionen publicerades i *Rus, Nasja Zjizn* och *Pravda*. – Red.

tycks luta åt en uppdelning av godsägarjorden mellan bönderna.

K Kautsky slutligen ger i sitt utmärkta arbete "Agrarfrågan i Ryssland" en redogörelse för de allmänna grunderna för de socialdemokratiska åsikterna i frågan, varvid han uttrycker sin fulla sympati för en delning av godsägarjorden och tycks gå med även på en nationalisering under vissa förhållanden men tar överhuvudtaget inte med ett enda ord upp vare sig RSDAP:s gamla agrarprogram eller utkastet till ändring av det.

Om vi sammanfattar de i vårt parti framkomna meningarna i fråga om RSDAP:s agrarprogram får vi följande fyra huvudtyper av meningar:

- 1) RSDAP:s agrarprogram får inte kräva vare sig nationalisering eller konfiskation av godsägarjorden (hit hör de som försvarar det nuvarande programmet eller endast förespråkar små ändringar i det, i stil med de av kamrat N Rozjkov föreslagna) ;
- 2) RSDAP:s agrarprogram måste kräva att godsägarjorden konfiskeras men inte att jord nationaliseras i någon som helst form (hit hör tydligen kamrat Finn och kanske kamrat Plechanov, även om hans uppfattning är oklar);
- 3) en avsöndring av godsägarjorden samtidigt med en säregen och begränsad nationalisering (den av X, Maslov, Groman m fl föreslagna "zemstvoiseringen" och "provinsialiseringen");
- 4) konfiskering av godsägarjorden och, *under bestämda politiska förutsättningar*, en nationalisering av jorden (det program som föreslås av majoriteten i den av vårt partis förenade centralkommitté tillsatta kommissionen; detta program, som skrivaren av dessa rader förespråkar, återges längre fram, i slutet av broschyren).

Låt oss granska alla dessa meningar.

Anhängarna till det nuvarande programmet eller ett program i stil med det av kamrat Rozjkov föreslagna utgår antingen från åsikten att en konfiskering av storendomarna, vilken leder till att de delas upp i små, överhuvudtaget inte är försvarbar ur socialdemokratisk synvinkel, eller från åsikten att en konfiskering inte hör hemma i ett program utan endast i en resolution om taktik.

Låt oss börja med den första åsikten. Man säger oss att storendomarna representerar en progressiv kapitalistisk typ. Att konfiskera dem, dela upp dem är en reaktionär åtgärd, ett steg tillbaka till småjordbruk. Socialdemokrater kan inte vara för en sådan åtgärd.

Denna åsikt förefaller oss oriktig.

Vi måste beakta den nuvarande bonderörelsens allmänna och slutliga resultat och inte låta det drunkna i särfall och enskildheter. I det stora hela vilar det nutida godsägarjordbruket i Ryssland mer på ett feodalt förslavande än på ett kapitalistiskt hushållningssystem. Den som förnekar detta kommer inte att kunna förklara varför den nuvarande revolutionära bonderörelsen i Ryssland är så bred och djupgående. Vårt misstag när vi ställde kravet om ett återlämnande av de avsöndrade jordstyckena var att vi brast i bedömningen av hur bred och djupgående den demokratiska, enkannerligen borgerligt demokratiska, rörelsen bland bönderna var. Det är oförnuftigt att hålla fast vid detta misstag nu, då revolutionen har lärt oss mycket. För kapitalismens utveckling skulle en konfiskering av all godsägarjord betyda ojämförligt fler fördelar än de nackdelar en uppdelning av det kapitalistiska storjordbruket skulle medföra. En uppdelning skulle inte förinta kapitalismen eller vrida dess utveckling tillbaka, utan i oerhörd grad röja mark för en ny utveckling av den (kapitalismen) och ge den en allmännare, bredare och starkare bas. Vi har alltid sagt, att det absolut inte är socialdemokraternas sak att begränsa

bonderörelsens spännvidd, och att nu avstå från att kräva en konfiskering av all godsägarjord skulle uppenbart vara att begränsa spännvidden hos en samhällelig rörelse som funnit sin form.

De kamrater, som idag bekämpar kravet om en konfiskering av all godsägarjord, begår därför samma misstag som de engelska gruvarbetarna, som har kortare arbetsdag än åtta timmar och motsätter sig att 8-timmarsdag införs i lag över hela landet.

Andra kamrater gör en eftergift för ”tidsandan”. I programmet skall det stå avstyckning eller avsöndring av jord som tjänar till att förslava, säger de. I resolutionen om taktiken skall det stå konfiskering. Program och taktik får inte blandas ihop, menar de.

På detta svarar vi att det bara leder till skolastik och pedanteri att försöka dra en absolut skiljelinje mellan program och taktik. Programmet fastställer arbetarklassens allmänna, grundläggande relationer till de andra klasserna. Taktiken fastställer speciella och temporära relationer. Detta är naturligtvis riktigt. Men man får inte glömma, att hela vår kamp mot feodalismens rester på landsbygden är en speciell och temporär uppgift i jämförelse med proletariats allmänt socialistiska uppgifter. Om en ”konstitutionell regim” á la Sjipov höll sig kvar 10-15 år i Ryssland, så skulle dessa rester försvinna; de skulle vålla befolkningen oräkneliga lidanden men dock försvinna, dö ut av sig självt. Ingen någorlunda stark demokratisk bonderörelse blir då möjlig; det kommer inte att finnas något agrarprogram ”i syfte att feodalismens rester skall undanröjas” att försvara. Skillnaden mellan program och taktik är alltså endast relativ. Och för ett massparti, som just nu framträder mer öppet än förut, är det till mycket stor nackdel, om programmet innehåller ett speciellt, begränsat och snävt krav, medan resolutionen om taktiken har ett allmänt, brett och allomfattande krav. Ganska snart måste ändå vårt partis agrarprogram revideras på nytt: både ifall Dubasovs och Sjipovs ”konstitution” blir fast etablerad och ifall böndernas och arbetarnas resning segrar. Så det är ingen särskild brådska med att söka bygga ett hus för evärdlig tid.

Låt oss övergå till den andra typen av åsikter. Konfiskering och uppdelning av godsägarjorden, ja, men absolut ingen nationalisering, säger man oss. Till försvar för en uppdelning hänvisar man till Kautsky, man upprepar alla socialdemokraters (jfr Zarja nr 4) tidigare argument mot en nationalisering. Vi håller helt och obetingat med om att en uppdelning av godsägarjorden just nu på det hela taget skulle vara en avgjort progressiv åtgärd såväl ekonomiskt som politiskt. Vi håller vidare med om att i ett borgerligt samhälle är småägarklassen *under vissa förhållanden* ”ett starkare bålverk för demokratin än klassen av arrendatorer, som är beroende av en polisiär klasstat, må vara en konstitutionell sådan” (Lenin, ”Svar till X”, s 27)⁶.

Men, menar vi, att *begränsa sig* till dessa överväganden vid den nuvarande tidpunkten i den demokratiska revolutionen i Ryssland, att begränsa sig till att försvara den gamla ståndpunkten från 1902 skulle absolut vara detsamma som att inte ta hänsyn till den väsentligt förändrade sociala, klassmässiga och politiska situationen. Zarja påpekade i augusti 1902 (se Plechanovs artikel i nr 4, s 36), att Moskovskije Vedomosti i vårt land förespråkade en nationalisering, och förde fram den obestriddigen riktiga tanken, att kravet om en nationalisering av jorden långtifrån överallt och absolut inte alltid är revolutionärt. Detta är naturligtvis riktigt, men i samma artikel av Plechanov (s 37) påpekas att ”i en revolutionär epok” (Plechanovs kursiv) kan en expropriering av storjordägarna bli nödvändig i vårt land och att frågan om en sådan måste tas upp under vissa omständigheter.

⁶ Se V I Lenin, *Svar på kritiken av vårt programförslag*, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 7, s 217-219. – Red

Otvivelaktigt är sakläget idag väsentligt annorlunda än 1902. Revolutionen nådde högt 1905 och samlar nu krafter för ett nytt uppsving. Att Moskovskije Vedomosti skulle förespråka en nationalisering av jorden (i någon seriös mening) kan det inte vara tal om. Tvärtom har led-motivet såväl i Nikolaus II:s tal som i Gringmut & Co:s ramaskrin varit att slå vakt om det privata jordägandets integritet. Bondeupproret har redan ruskat om livegenskapens Ryssland, och det döende självhärskardömets alla förhoppningar knyts nu uteslutande till en pakt med godsägarklassen, som är dödsförskräckt över bonderörelsen. Inte bara Moskovskije Vedomosti, utan också Slovo, sjipoviternas organ, hetsar mot Vitte och mot Kutlers ”socialistiska” projekt, som inte förestår en nationalisering av jorden, utan endast obligatorisk inlösning av en del av den. Regeringens ursinniga repressalier mot Bondeförbundet och de ursinniga ”dragonaderna” mot de upproriska bönderna visar hur klart som helst, att bonderörelsens revolutionärt demokratiska karaktär redan avtecknar sig tydligt.

Denna rörelse, liksom varje annan djupgående folkrörelse, har redan väckt och fortsätter att väcka en väldig revolutionär entusiasm och revolutionär energi bland bönderna. I sin kamp mot godsherrarnas äganderätt till jorden, mot godsherrarnas jordägande håller bönderna med nödvändighet på att komma fram till kravet om ett upphävande av all privat äganderätt till jord överhuvudtaget och har redan genom sina mest progressiva representanter kommit fram till det.⁷

Att idén om att hela folket skall äga jorden nu har en ytterst bred spridning bland bönderna kan det inte råda minsta tvivel om. Trots all okunnighet bland bönderna, trots alla de reaktionärt utopiska inslagen i deras önskemål förhåller det sig också otvivelaktigt så, att denna idé i stort sett är revolutionärt demokratisk till sin karaktär.⁸

Socialdemokraterna måste rensa denna idé från reaktionära och småborgerligt socialistiska förvrängningar – det är obestridligt. Men socialdemokraterna skulle göra ett stort misstag, om de kastade hela detta krav överbord utan att förmå urskilja dess revolutionärt demokratiska sida. Vi måste helt uppriktigt och bestämt säga till bonden, att en nationalisering av jorden är en borgerlig åtgärd, att den är nyttig *endast* under vissa politiska förhållanden, men för oss socialister skulle det vara en kortsynt politik att träda fram inför böndernas massa och *blankt* förkasta denna åtgärd överhuvudtaget. Det skulle inte bara vara en kortsynt politik, utan också en teoretisk förvanskning av marxismen, som helt bestämt har fastslagit att en nationalisering av jorden är möjlig och tänkbar även i ett borgerligt samhälle, att den inte skulle hämma, utan stärka kapitalismens utveckling, att den är *maximum* av borgerligt demokratiska reformer i de

⁷ Se *Resolutioner från Bondeförbundets kongresser* den 1 augusti och den 6 november 1905, S:t Petersburg 1905, s 6, och *Protokoll från Allryska bondeförbundets konstituerande kongress* (S:t Petersburg 1905), passim [överallt – Red].

⁸ I nr 5 av *Dnevnik* varnar kamrat Plechanov Ryssland för att upprepa de experiment, som gjordes av Wang Hang-che (en kinesisk reformator på 1000-talet som utan framgång införde en jordnationalisering), och försöker bevisa att bondeidén om en nationalisering av jorden är reaktionär till sitt ursprung. Det långsökta i denna argumentation är iögonfallande. Det stämmer verkligen att qui prouve trop, ne prouve rien (den som bevisar för mycket bevisar ingenting). Om 20:e århundradets Ryssland kunde jämföras med 11:e århundradets Kina, så skulle Plechanov och jag säkerligen inte tala vare sig om bonderörelsens revolutionärt demokratiska karaktär eller om kapitalismen i Ryssland. Vad beträffar att bondeidén om en jordnationalisering skulle vara reaktionär till sitt ursprung (eller sin karaktär), så finns det ju även i idén om en allmän jorddelning mycket otvivelaktiga drag, som visar att den inte bara har reaktionärt ursprung utan nu också reaktionär karaktär. Reaktionära inslag finns i hela bonderörelsen och i hela bondeideologin, men detta vederlägger inte på något vis hela denna rörelses allmänna revolutionärt demokratiska karaktär. Plechanov har därför inte bara lämnat sin tes (om att det för socialdemokraterna är omöjligt att föra fram kravet om en nationalisering av jorden under vissa politiska förhållanden) helt obevisad, utan t o m försvagat den betydligt genom sin överdrivet långsökta argumentation.

agrara förhållandena.

Kan någon verkligen förneka, att vi *just nu* måste lägga fram maximum av borgerligt demokratiska omdaningar för bönderna? Kan man verkligen fortfarande undgå att se förbindelsen mellan radikalismen i bondens agrara krav (avskaffande av det privata jordägandet) och radikalismen i hans politiska krav (republik osv)?

Nej, socialdemokraternas ståndpunkt i agrarfrågan just nu, då det gäller att slutföra den demokratiska omvälvningen, kan endast vara följande: mot godsherreäggande och för bondeäggande, om privatäggande av jord överhuvudtaget skall förekomma. Mot privatäggande av jord och för en nationalisering av jorden *under bestämda politiska förutsättningar*.

Här kommer vi fram till den tredje typen av åsikter: den av X, Maslov m fl föreslagna "zemstvoiseringen" eller "provinsialiseringen". Mot Maslov måste jag här delvis upprepa detsamma som jag år 1903 sade gentemot X, nämligen att han ger "en försämrade och motsägelsefull formulering av kravet om en nationalisering av jorden" (*Lenin*, Svar till X, s 42)⁹. "Det är", skrev jag vidare, "(allmänt sett) önskvärdt att jorden överlämnas i den demokratiska statens händer, och inte till små samhällsliga organisationer (i stil med nuvarande eller framtida zemstvon)."

Vad föreslår Maslov? Han föreslår ett mischmasch av nationalisering plus zemstvoisering plus privatäggande av jord utan någon som helst hänvisning till de olika politiska betingelser, under vilka det ena eller andra systemet av jordorganisation är fördelaktigt (relativt) för proletarietet. I punkt 3 i sitt förslag kräver Maslov faktiskt en "konfiskering" av kyrklig och annan jord och "överförande av den i den demokratiska statens ägo". Detta är nationalisering i ren form. Frågan är: Varför görs inga förbehåll för de politiska omständigheter, som gör en nationalisering ofarlig i det borgerliga samhället? Varför föreslås inte här en zemstvoisering i stället för en nationalisering? Varför väljs en formulering som *utesluter* en försäljning av den konfiskerade jorden?¹⁰ På alla dessa frågor ger Maslov inget svar.

Genom att föreslå nationalisering av kyrko-, kloster- och apanagejorden och samtidigt tala emot nationalisering överhuvudtaget slår Maslov undan benen på sig själv. Hans argument mot en nationalisering är delvis ofullständiga och inexakta, delvis rent svaga. Det första argumentet lyder: en nationalisering kränker nationaliteternas självbestämmande. Man får inte från Petersburg bestämma över Transkaukasien territorium. Detta är inget argument, utan ett rent missförstånd. För det första erkänner vårt program nationaliteternas självbestämmanderätt, och följaktligen har Transkaukasien "rätt" att bestämma självt genom att lösgöra sig från Petersburg. Maslov gör väl inte invändningar mot de fyra punkterna av det skälet att "Transkaukasien" kanske inte är överens? För det andra erkänner vårt program *överhuvudtaget* en *omfattande* lokal och regional självstyrelse, och att säga att "byråkratin i Petersburg skulle bestämma över bergsbarnas jord" (Maslov, s 22) är följaktligen rent löjligt! För det tredje är det ändå den konstituerande församlingen i Petersburg som skulle få utfärda lagen om en "zemstvoisering" av den *transkaukasiska* jorden, ty Maslov vill ju inte ge varje randområde frihet att bevara godsherrarnas jordäggande! Maslovs hela argument faller alltså till marken.

Det andra argumentet lyder: "En nationalisering av jorden förutsätter att all jord överlämnas i statens hand. Men kommer bönderna, i synnerhet de som har egen jord, att gå med på att

⁹ Se V I Lenin, Svar på kritiken av vårt programförslag, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 7, s 231-232. – *Red*

¹⁰ Jfr Lenin, Svar till X, s 27. (Se *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 7, s 218. – *Red*). "Det skulle vara fel att säga att socialdemokratien alltid och under alla förhållanden kommer att vara emot en försäljning." Att förutsätta ett bevarat privat jordäggande och ändå uttala sig mot försäljning är både ologiskt och oklokt.

överlämna sin jord frivilligt till vem det vara må?” (Maslov, s 20)

För det första leker Maslov med ord eller virrar till begreppen. En nationalisering innebär att äganderätten till jorden, rätten att erhålla jordränta, överlämnas men inte alls själva jorden. En nationalisering innebär ingalunda att alla bönder mot sin vilja överlämnar jorden till vem det vara må. Låt oss klargöra detta för Maslov med ett exempel. En socialistisk omvälvning innebär att inte bara äganderätten till jorden, utan också själva jorden som ekonomiskt objekt överlämnas i hela samhällets hand. Betyder det att socialisterna vill ta ifrån småbönderna deras jord mot deras vilja? Nej, ingen förnuftig socialist skulle någonsin föreslå en sådan dumhet.

Anser någon det vara nödvändigt att göra något särskilt förbehåll om detta i ett socialistiskt program, där det sägs att privatägandet av jord skall ersättas med samhälleligt ägande? Nej, inget socialdemokratiskt parti gör något sådant förbehåll. Ännu mindre har vi skäl att hitta på skräckskildringar om en nationalisering. Nationalisering betyder att jordräntan överlämnas till staten. Bönderna får i de flesta fall ingen jordränta. Vid en nationalisering behöver de alltså inte betala något, och den demokratiska bondestaten (som Maslov med sin zemstvoisering i – tysthet förutsätter men inte definierar exakt) inför dessutom progressiv inkomstskatt och minskar småböndernas betalningar. Nationaliseringen gör det lättare att mobilisera jorden men betyder inte alls att jorden skall tas ifrån småbönderna mot deras vilja.

Om man, för det andra, skall argumentera mot en nationalisering ur synvinkeln att de bönder som har jord skall ge sitt ”frivilliga samtycke”, så frågar vi Maslov: kommer de jordägande bönderna att ”frivilligt samtycka” till att den ”demokratiska stat”, där bönderna blir en makt, låter dem få den bästa jorden, nämligen godsägar-, kyrko- och apanagejorden, *endast på arrende*? Det vore ju detsamma som att säga till dem: ”Den dåliga jorden, skiftesjorden, kan du få äga, men den goda jorden, godsägarjorden, måste du arrendera. Mörkt bröd får du gratis, men för vitt måste du betala i reda pengar.” Det går bönderna aldrig med på. Det blir att välja en av två saker, kamrat Maslov. Antingen gör de ekonomiska förhållandena privatägande nödvändigt och är det fördelaktigt – då måste man tala om en uppdelning av godsägarjorden eller om konfiskering överhuvudtaget. Eller också är en nationalisering av all jord möjlig och fördelaktig – och då behöver det inte absolut göras något särskilt undantag för bönderna. Att kombinera nationalisering med provinsialisering, och provinsialisering med privatägande är ren virrighet. Vi kan gå i god för att en sådan åtgärd aldrig skulle kunna genomföras *ens vid den mest fullständiga seger för den demokratiska revolutionen*.

III. Kamrat Maslovs största misstag

Här är det nödvändigt att dröja vid ännu ett resonemang, som härrör ur det föregående men kräver en mer ingående granskning. Vi har alldeles nyss sagt oss kunna gå i god för att det maslovskas programmet är ogenomförbart även vid den mest fullständiga seger för den demokratiska revolutionen. Allmänt talat kan vissa programkravs ”ogenomförbarhet” i den meningen, att det är osannolikt att de kan genomföras i den givna situationen eller inom den närmaste framtiden, inte anses vara något argument mot dessa krav. K Kautsky har ytterst åskådligt framhållit detta i sin artikel mot Rosa Luxemburg i frågan om Polens oavhängighet.¹¹ R Luxemburg hade sagt att denna oavhängighet var ”ogenomförbar”, men K Kautsky invände att saken inte gällde ”genomförbarheten” i den angivna betydelsen, utan huruvida ett visst krav överensstämmer med samhällsutvecklingens allmänna riktning eller med den

¹¹ Ett utdrag ur denna artikel återfinns i nr 4 av *Zarja*, i min artikel om utkastet till agrarprogram.

allmänna ekonomiska och politiska situationen i hela den civiliserade världen. Ta t ex det tyska socialdemokratiska programmets krav om att alla ämbetsmän skall väljas av folket, sade Kautsky. Detta krav är naturligtvis ”ogenomförbart” med tanke på den nuvarande situationen i Tyskland. Men icke desto mindre är det ett helt riktigt och nödvändigt krav, ty det utgör en oupplöslig beståndsdel av den konsekventa demokratiska omvälvning, som hela samhällsutvecklingen är på väg mot och som socialdemokratien eftersträvar såsom en förutsättning för socialism och ett oundgängligt element i socialismens politiska överbyggnad.

När vi säger att det maslovska programmet är ogenomförbart understryker vi därför orden: även vid den mest fullständiga seger för den demokratiska revolutionen. Vi säger inte alls att det maslovska programmet är ogenomförbart under nuvarande politiska förhållanden och villkor. Nej. Vi hävdar att just vid en fullständig och alltigenom konsekvent demokratisk omvälvning, dvs just under politiska betingelser som ligger mest fjärran från de nuvarande och som blir mest gynnsamma för genomgripande agrara reformer, att just under sådana betingelser är Maslovs program ogenomförbart, inte därför att det skulle vara s a s för stort, utan därför att det skulle vara för litet med tanke på dessa betingelser. Med andra ord: om saken inte går så långt som till fullständig seger för den demokratiska revolutionen, så kan det inte på allvar ens bli tal om att vare sig avskaffa godsherrarnas jordägande, konfiskera apanagejord och liknande jordegendomar, municipalisera eller dylikt. Om saken däremot går så långt som till en fullständig seger för den demokratiska revolutionen, så *kan* omvälvningen *inte* begränsa sig enbart till att en del av jorden municipaliseras. En omvälvning, som sopar bort godsherrarnas hela jordägande (och just en sådan omvälvning förutsätts både av Maslov och av alla som är för att godsägarnas egendomar delas upp eller konfiskeras), kräver revolutionär energi och revolutionär geist i en grad som historien aldrig tidigare skådat. Det är en absurditet att förutsätta att en sådan omvälvning är möjlig utan att godsherrarnas jordägande konfiskeras (Maslov talar i sitt programförslag bara om ”avsöndring”, inte om konfiskering), utan att idén om en nationalisering av all jord får den bredaste spridning bland ”folket”, utan att det skapas de politiskt mest avancerade former av demokrati. Samhällslivets alla sidor är nära förbundna med varandra och sist och slutligen helt underordnade produktionsförhållandena. Den radikala åtgärden att avskaffa godsherrarnas jordägande är otänkbar utan att statsformerna radikalt ändras (och vid en sådan ekonomisk reform kan denna ändring endast gå i riktning mot demokrati), den är otänkbar om inte ”folkets” och böndernas tänkande, som kräver att den största varianten av privat jordägande avskaffas, gör revolt mot privat jordägande överhuvudtaget. En så resolut omvälvning som ett avskaffande av godsherrarnas jordägande kommer m a o av sig själv ofrånkomligen att ge hela den samhälleliga, ekonomiska och politiska utvecklingen en mäktig stöt framåt. En socialist, som ställer frågan om en sådan omvälvning på dagordningen, måste också nödvändigtvis tänka över de nya frågor, som emanerar ur den, måste betrakta denna omvälvning inte bara med tanke på dess förflutna, utan också med tanke på dess framtid.

Det är just i den aspekten som kamrat Maslovs förslag är särskilt otillfredsställande. Detta förslag formulerar, för det första, på ett felaktigt sätt de paroller, som nu, genast och omedelbart skall tända, förstärka, sprida och ”organisera” den agrara revolutionen. Endast en *konfiskering* av all godsägarjord och för detta syfte oundgängligen ett bildande av *bondekommittéer* såsom den enda ändamålsenliga formen av organ för en lokal, folket närstående och stark revolutionär makt, kan utgöra sådana paroller. Förslaget är, för det andra, felaktigt genom att det inte exakt anger de politiska förutsättningar, varför utan en ”municipalisering” är en åtgärd, som inte nödvändigtvis är nyttig utan rentav säkert är skadlig för proletariatet och bönderna, genom att förslaget just helt saknar en exakt och otvetydig

definition av begreppet ”demokratisk stat”. För det tredje – och detta är en av dess mest väsentliga och samtidigt mest sällan påpekade brister – behandlar förslaget inte den nuvarande agrara omvälvningen med tanke på dess framtid, anger det inte de uppgifter, som direkt emanerar ur denna omvälvning, och lider det av brist på överensstämmelse mellan de ekonomiska och politiska förutsättningar det baseras på.

Se faktiskt noga på det starkaste (tredje) argument, varmed det maslovska förslaget kan försvaras. Detta argument lyder: en nationalisering kommer att stärka den borgerliga statens makt, samtidigt som en sådan stats municipala och överhuvudtaget lokala organ är mer demokratiska, inte betungas av utgifter för armén, inte direkt fullgör polisiära uppgifter att förtrycka proletariatet o d. Det är lätt att se att detta argument förutsätter en *icke helt demokratisk stat*, dvs en stat där just den viktigaste punkten, centralmakten, fortfarande i högsta grad liknar den gamla militär-byråkratiska regimen och där de lokala institutionerna såsom sekundära och underordnade är bättre, mer demokratiska än de centrala institutionerna, dvs detta argument förutsätter en *inte helt fullbordad demokratisk omvälvning*. Detta argument förutsätter *i tysthet* ett slags mellanting mellan Ryssland under Alexander III:s epok, då zemstvona var bättre än de centrala institutionerna, och Frankrike under epoken av ”republik utan republikaner”, då den reaktionära bourgeoisin, skrämmd av proletariatets växande styrka, skapade en antidemokratisk ”monarkistisk republik” med centrala institutioner, som var mycket sämre än de lokala, mindre demokratiska, mer genomsyrade av en militaristisk, byråkratisk anda och polisgodtycke. Maslovs förslag har egentligen den tysta förutsättningen, att vårt politiska minimiprograms krav inte är helt genomförda, att folkets suveränitet inte säkerställts, att den stående armén inte har avskaffats, att val av ämbetsmän inte har införts osv, att man o vår demokratiska revolution, liksom flertalet europeiska demokratiska revolutioner, inte har förts till slut, att den är lika rumphuggen, förvriden, ”tillbakaträngd” som alla andra. Maslovs förslag är speciellt anpassat till en halvmesyrbetonad, inkonsekvent, ofullständig eller rumphuggen och av reaktionen ”oskadliggjord” demokratisk omvälvning.¹²

Det är just denna omständighet som gör Maslovs förslag alltigenom konstlat, mekaniskt, ogenomförbart i ordets tidigare nämnda bemärkelse, präglad av inre motsättningar, osäkert och slutligen ensidigt (ty tanken är att den demokratiska omvälvningen bara kan övergå till antidemokratisk borgerlig reaktion och inte till skärpt kamp för socialism från proletariatets sida).

Det är helt otillåtligt att *i tysthet* förutsätta, att den demokratiska omvälvningen inte är slutförd, att vårt politiska minimiprograms fundamentala krav inte är genomförda. En sådan sak får absolut inte förtigas, utan måste påpekas med all tydlighet. Vilde Maslov vara sann mot sig själv, vilde han undanröja varje inslag av förtegenhet och inre falskhet i sitt förslag, skulle han vara tvungen att säga: eftersom den stat som kommer fram i vårt land ur den nuvarande omvälvningen ”sannolikt” blir ytterst litet demokratisk, så är det bäst att inte stärka dess makt genom en nationalisering, utan begränsa sig till en zemstvoisering, ty zemstvona blir ”*antagligen*” bättre och mer demokratiska än de centrala statsinstitutionerna. Detta och endast detta är den tysta förutsättningen i Maslovs förslag. När han i sitt förslag använder uttrycket ”demokratisk stat” (punkt 3) och därtill gör det utan några som helst förbehåll, säger han därför en mycket stor osanning, vilseleder sig själv och proletariatet och hela folket, ty i själva

¹² Kautsky, som Maslov hänvisar till, gör i sin bok *Die Agrarfrage* det särskilda förbehållet att en nationalisering, som är absurd under de förhållanden som råder i Mecklenburg, skulle få en annan betydelse i det demokratiska England eller Australien.

verket ”avpassar” han sitt förslag just efter en ickedemokratisk stat, en reaktionär stat, som uppkommit ur en ofullbordad eller av reaktionen ”borttagen” demokrati.

I så fall – och så ligger det otvivelaktigt till – blir det helt klart hur konstlat och ”konstruerat” Maslovs förslag är. Förutsätter man en stat med en centralmakt mer reaktionär än de lokala maktorganen, en stat i stil med den tredje franska republiken utan republikaner, så är det faktiskt rent löjligt att tänka sig att det skulle vara möjligt att i en sådan stat avskaffa godsherrarnas jordägande eller ens bevara ett under den revolutionära anstormningen genomfört avskaffande av godsherrarnas jordägande. Varje *sådan* stat i den del av världen som kallas Europa och i det sekel som kallas det 20:e måste ju på grund av klasskampens objektiva logik ofrånkomligen *björja med att bevara* godsherrarnas jordägande eller *återställa* det, om det delvis redan har brutits ner. Hela syftet, det objektiva syftet, med varje sådan halvdemokratisk men i själva verket reaktionär stat är ju att slå vakt om de *fundamentala* pelarna för bourgeoisins, godsägarnas och ämbetsmännens makt och offra endast de minst väsentliga prerogativen. Att det i sådana stater finns en reaktionär centralmakt och relativt ”demokratiska” lokala institutioner, zemstvon, municipala förvaltningar o d beror ju endast och uteslutande på att dessa lokala institutioner sysslar med *för den borgerliga staten ofarlig* ”förtening av tvättfat”, vattenförsörjning, elektriska spårvagnar och liknande åtgärder, som inte kan undergräva *grundvalarna* för vad som kallas ”den rådande samhällsordningen”. Det skulle vara barnslig naivitet att låta de iakttagelser, som görs om zemstvonas verksamhet i fråga om vattenförsörjning och belysning, gälla även deras eventuella ”verksamhet” för att avskaffa godsherrarnas jordägande. Det skulle vara detsamma som om ett av bara socialdemokrater bestående municipalråd i något franskt Posjechonje ämnade ”municipalisera” privatägandet av all med privata hus bebyggd jord över hela Frankrike. Saken är ju just den att en åtgärd, som avskaffar godsherrarnas jordägande, till sin karaktär en liten smula skiljer sig från åtgärder för att förbättra vattenförsörjningen, belysningen, renhållningen o d. Saken är ju just den att den första ”åtgärden” på det dristigaste sätt ”antastar” själva grundvalarna för *hela* ”den rådande samhällsordningen”, rubbar och undergräver dessa grundvalar med väldig kraft och gör det lättare för proletariatet att storma an mot hela det borgerliga systemet i en omfattning som aldrig skådats i historien. Ja, då måste varje borgerlig stat först och främst och framför allt se till att bevara det borgerliga herraväldets grundvalar: alla rättigheter och privilegier i fråga om autonom ”förtening av tvättfat” kommer ögonblickligen att upphävas, hela municipaliseringen flyger genast åt fanders, varje spår av demokrati i de lokala institutionerna kommer att utplånas av ”straffexpeditioner”, så snart borgar- och godsägarstatens fundamentala intressen antastas. Att med oskyldig min förutsätta att en demokratisk municipal autonomi är möjlig under en reaktionär centralmakt och att låta denna ”autonomi” gälla även ett avskaffande av godsherrarnas jordägande är att ge oefterhärmliga mönsterprov på uppenbara orimligheter eller gränslös politisk naivitet.

IV. Vårt agrarprograms uppgifter

Frågan om RSDAP:s agrarprogram skulle bli betydligt klarare, om vi försökte redovisa detta program i form av enkla och klara råd, som socialdemokratin har att ge proletariatet och bönderna i den demokratiska revolutionens epok.

Det första rådet måste obetingat bli följande: inrikta alla ansträngningar på fullständig seger för bondeupproret! Utan en sådan seger blir det omöjligt att ens på allvar tala om att vare sig ”ta jorden” från godsägarna eller skapa en verkligt demokratisk stat. Och parollen som manar bönderna till uppror kan endast vara en: konfiskering av all godsägarjord (ingalunda avsöndring i allmänhet eller expropriering i allmänhet, vilket lämnar frågan om inlösnings kvar

i dunklet) och då absolut en konfiskering genom bondekommittéer, tills en konstituerande församling inkallats.

Varje annat råd (däribland den av Maslov framförda parollen om ”avsöndring” och hela hans municipalisering) innebär en uppmaning att lösa frågan inte genom uppror utan genom kohandel med godsägarna, kohandel med den reaktionära centralmakten, innebär en uppmaning att lösa frågan inte på revolutionär väg, utan på byråkratisk, ty inte ens de mest demokratiska region- och zemstvoorganisationer kan vara annat än byråkratiska jämfört med de revolutionära bondekommittéerna, som genast, på ort och ställe, måste få bukt med godsägarna och lägga sig till med rättigheter, som senare skall sanktioneras av en konstituerande församling vald av hela folket.

Det andra rådet måste obetingat bli följande: utan en helt genomförd demokratisering av det politiska systemet, utan republik och utan ett reellt säkerställande av folkets suveränitet går det inte ens att tänka på vare sig att bevara bondeupprorets vinningar eller att ta något som helst steg vidare. Detta vårt råd till arbetarna och bönderna måste vi formulera särskilt tydligt och exakt, så att inga som helst tvivel, inga som helst tvetydigheter, inga som helst vantolkningar, inga som helst tysta orimliga antaganden i stil med att det under en reaktionär centralmakt skulle gå att avskaffa godsherrarnas jordägande blir möjliga. Då vi ihärdigt lägger fram våra politiska råd måste vi därför säga till bonden: efter att ha tagit jorden måste du fortsätta framåt, ty annars kommer godsägarna och storbourgeoisin ofrånkomligen att slå dig och kasta dig tillbaka. Det går inte att ta jorden och behålla den utan nya politiska erövringar, utan att ett nytt och ännu kraftfullare slag utdelas mot hela privatäganderätten till jord överhuvudtaget. Att inte gå vidare är i politiken liksom i hela samhällslivet detsamma som att kastas tillbaka. Antingen kommer bourgeoisin, sedan den stärkts efter den demokratiska omvälvningen (som naturligtvis stärker bourgeoisin), att avskaffa arbetarnas och bonde-massans alla vinningar, eller också kommer proletariatet och bondemassan att bryta sig väg framåt. Och det betyder republik och folkets fulla suveränitet. Det betyder – förutsatt att republik upprättas – en nationalisering av all jord såsom den borgerligt demokratiska omvälvningens möjliga maximum, såsom det naturliga och nödvändiga steget framåt från den borgerliga demokratiserns seger till början på den verkliga kampen för socialism.

Det tredje och sista rådet: proletärer och halvproletärer i stad och på land, bilda egna organisationer! Lita inte på några ägare, inte ens om de är små eller ”arbetande”! Låt inte fresta er av småföretagsamhet medan varuproduktionen finns kvar! Ju närmare segern bondeupproret kommer, desto närmare kommer den tid då de jordägande bönderna vänder sig mot proletariatet, desto nödvändigare blir det för proletariatet att ha en självständig organisation, desto mer energiskt, ihärdigt, bestämt och kraftfullt måste vi mana till en fullständig socialistisk omvälvning. Vi stöder bonderörelsen helt och fullt, men vi måste komma ihåg att det är en rörelse av en annan klass, inte den som kan genomföra och kommer att genomföra den socialistiska omvälvningen. Därför lägger vi åt sidan frågan om vad som skall göras med jorden vad gäller dess fördelning som objekt för ekonomisk verksamhet – den frågan kan och kommer i det borgerliga samhället att avgöras enbart av ägarna, stora som små. Vad som intresserar oss mest (och efter bonderörelsens seger nästan uteslutande) är frågan: vad skall proletariatet på landsbygden göra? Vi sysslar och kommer huvudsakligen att syssla med denna fråga och överlåta åt småborgarnas ideologer att hitta på saker som ett jämställt brukande av jorden och allt annat sådant. Vi ger följande svar på denna fråga, den grundläggande frågan i ett nytt, borgerligt demokratiskt Ryssland: proletariatet på landsbygden måste organisera sig självständigt tillsammans med stadsproletariatet för att

kämpa för en fullständig socialistisk omvälvning.

Vårt agrarprogram måste följaktligen bestå av tre huvuddelar: för det första en ytterst kraftfullt formulerad maning till revolutionär bondeanstormning mot godsherrarnas jordägande; för det andra en exakt anvisning om det nästa steg, som rörelsen kan och måste ta för att befästa vad bönderna uppnått och för att gå över från demokratins seger till direkt proletär kamp för socialism; för det tredje en anvisning om partiets proletära klassuppgifter, som tränger sig på oss desto mer eftertryckligt och som det är desto mer angeläget att ställa klart, ju närmare segern bondeupproret kommer.

Maslovs program löser inte en enda av de grundläggande uppgifter RSDAP nu måste lösa: detta program kommer inte med den paroll som nu, genast, i en epok med den mest anti-demokratiska stat visar bonderörelsen vägen till seger; detta program ger ingen exakt definition av de politiska omdaningar som erfordras för att slutföra och befästa de agrara omdaningarna; det ger ingen anvisning om vilka åtgärder som krävs i fråga om en jordreform under den mest fullständiga och konsekventa demokratism; det ger ingen karakteristik av vårt partis proletära inställning till alla borgerligt demokratiska omdaningar. Detta program definierar varken ”första stegets” förutsättningar eller ”andra stegets” uppgifter, utan blandar ihop allt i en enda hög, börjar med att apanagejorden överlämnas till en obefintlig ”demokratisk stat” och fortsätter med att godsägarjorden överlämnas till demokratiska municipala organ av fruktan för centralmaktens odemokratiska karaktär! Detta program, ickerevolutionärt i fråga om sin nuvarande praktiska betydelse och baserat på premissen om en helt konstlad och helt osannolik uppgörelse med en halvreaktionär centralmakt, kan inte ge arbetarpartiet någon vägledning på någon av den demokratiska omvälvningens möjliga och tänkbara utvecklingsvägar i Ryssland.

Låt oss sammanfatta. Det enda riktiga programmet under en demokratisk omvälvning är följande: konfiskering av godsägarjorden och upprättande av bondekommittéer¹³ måste vi omedelbart kräva och får inte kringgärda detta krav med några som helst inskränkande förbehåll. Detta krav är revolutionärt och fördelaktigt ur såväl proletariatets som böndernas synvinkel under alla betingelser, även de värsta. Ett sådant krav kommer oundvikligen att föra med sig att polisstaten bryter samman och demokratismen stärks.

Men man får inte begränsa sig till en konfiskering. I den demokratiska revolutionens och bondeupprorets epok kan vi under inga omständigheter blankt avvisa en nationalisering av jorden. Det är dock nödvändigt att helt exakt ange att detta krav förutsätter vissa politiska förhållanden, varförutan en nationalisering skulle kunna skada proletariatet och bönderna.

Ett sådant program blir komplett och helgjutet. Det kommer att ge det absoluta maximum som överhuvudtaget är tänkbart vid vilken som helst borgerligt demokratisk omvälvning. Det kommer inte att binda händerna på socialdemokratin, eftersom det godtar både en uppdelning och en nationalisering vid olika politiska situationer. Det kommer under inga omständigheter

¹³ Maslov liksom X ”ser en motsägelse i att vi kräver att stånden avskaffas och bondekommittéer, dvs ståndskommittéer, upprättas. I själva verket är motsägelsen endast skenbar: för att avskaffa stånden krävs det lägsta, förtryckta ståndets ’diktatur’ på precis samma sätt som det krävs proletariatets diktatur för att avskaffa klasserna överhuvudtaget och då också proletärerens klass. Hela vårt agrarprogram syftar till att avskaffa livegenskaps- och ståndstraditionerna på de agrara relationernas område, och för den skull är det möjligt att appellera endast till det lägsta ståndet, till dem som förtrycks av dessa livegenskapssystemets rester.” Lenin, Svar till X, s 29. (Se *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 7, s 219-220. – Red)

att föra in split mellan bönderna och proletariatet såsom demokratins förkämpar.¹⁴ Nu och genast, under polisiär-autokratiska politiska förhållanden, för det fram obetingat revolutionära paroller och paroller som revolutionerar dessa förhållanden, och ställer också upp ytterligare krav i händelse av en fullständig seger för den demokratiska revolutionen, dvs en situation där slutförandet av den demokratiska omvälvningen öppnar nya perspektiv och nya uppgifter.

Det är absolut nödvändigt att i programmet noga ange vår särskilda proletära ståndpunkt under hela den demokratiska agrara omvälvningen. Vi behöver inte vara förlägna över att ett sådant angivande hör hemma i en taktisk resolution eller över att detta är en upprepning av programmets allmänna del.

För att vår ståndpunkt skall bli klar och för att den skall klargöras för massorna lönar det sig att offra det välordnade schema, i vilket temata delas upp i programmatiska och taktiska.

Vi framlägger härnedan ett motsvarande utkast till agrarprogram, som utarbetats av majoriteten i "agrarkommissionen" ("agrarkommissionen" tillsattes av RSDAP:s förenade centralkommitté för att göra upp ett utkast till nytt agrarprogram).

V. Utkast till agrarprogram

I syfte att det feodala systemets rester, vilka vilar som ett tungt ok direkt på bönderna, skall undanröjas och till gagn för en fri utveckling av klasskampen på landsbygden, kräver partiet:

- 1) konfiskering av all kyrko-, kloster-, apanage-, stats-, kabinetts- och godsägarjord;
- 2) upprättande av bondekommittéer för att omedelbart utplåna alla spår av godsägarakt och godsägarprivilegier och för att de facto förfoga över den konfiskerade jorden fram till dess att en av hela folket vald konstituerande församling upprättat en ny jordreglering;
- 3) upphävande av alla skatter och skyldigheter, som för närvarande åläggs bönderna såsom skattepliktigt stånd;
- 4) upphävande av alla lagar, som försvårar för bonden att förfoga över sin jord;
- 5) bemyndigande för valda folkdomstolar att sänka omåttligt höga arrendeavgifter och ogiltigförklara avtal av förslavande karaktär.

Skulle emellertid en avgörande seger för den nuvarande revolutionen i Ryssland helt säkerställa folkets suveränitet, dvs skapa en republik och ett alltigenom demokratiskt statsskick, så kommer partiet¹⁵ att arbeta för att privatägandet av jord avskaffas och all jord överlämnas i folkets gemensamma ägo.

Rysslands socialdemokratiska arbetarparti ställer därvid under alla omständigheter och i varje läge beträffande de demokratiska agrara omdaningarna som sin uppgift att oavslåttligt eftersträva en självständig klassorganisation av landsbygdens proletariat, för det klagöra att dess intressen står i oförsonlig motsättning till bondebourgeoisins intressen, varna det för att låta fresta sig av ett småbrukssystem, som aldrig, så länge varuproduktion existerar, förmår

¹⁴ För att undanröja varje idé om att arbetarpartiet skulle vilja påtvinga bönderna några som helst reformprojekt oberoende av böndernas vilja, oberoende av den självständiga rörelsen bland bönderna har till programutkastet fogats en *variant A*, där det i stället för ett direkt krav om nationalisering först sägs att partiet stöder de revolutionära böndernas strävan att avskaffa privatägandet av jord.

¹⁵ Variant A:

... så kommer partiet att stödja de revolutionära böndernas strävan att privatägandet av jord skall avskaffas och arbeta för att all jord överförs i statlig ägo.

avskaffa massornas elände, och slutligen påvisa nödvändigheten av en fullständig socialistisk omvälvning såsom det enda medlet att undanröja allt armod och all utsugning.

Skrivet under andra hälften av mars 1906

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 12, s 239-270